

Флегматик ретельно і наполегливо виконує завдання, тому йому необхідно ставити такі, які потребують від нього систематичної уваги. Щоб залучити до активної діяльності, треба його зацікавити. Необхідно пам'ятати, що для флегматика важко швидко переходити з одного виду діяльності на інший.

Аналіз діяльності меланхоліка не треба проводити при інших людях, краще зробити всі зауваження наодинці та в м'якій формі. З меланхоліком необхідно проявляти тактовність, своєчасно оцінювати його успіх; негативну оцінку слід застосовувати обережно. У стосунках із меланхоліками треба вживати заходи, які б підвищували в них самооцінку.

В організації навчально-виховної діяльності в групах необхідно враховувати специфіку кожної індивідуальності, щоб отримати плідну реалізацію особливостей кожного темпераменту. Для вищої ефективності навчальної роботи рекомендовано укомплектовувати групи за формулами [5]:

- 1 – холерик + сангвінік;
- 2 – сангвінік + меланхолік;
- 3 – флегматик + меланхолік;
- 4 – сангвінік + флегматик.

Наприклад: у парі «меланхолік + сангвінік» меланхоліку можна доручити довготривалу роботу, а сангвініку – оперативну. У цьому разі можна отримати позитивний результат, тому що їхня спільна навчальна діяльність буде відповідати індивідуальним психологічним особливостям: рухомості нервової системи сангвініка і тихій послідовності в меланхоліка. Парі «холерик + сангвінік» бажано доручати завдання, які потребують швидких дій чи реакцій, тому що вони активні, ініціативні, оптимістичні. Парі «флегматик + меланхолік» треба ставити довготривалі завдання, бо флегматики схильні до скурпульозних і точних робіт, а меланхоліки глибоко осмислюють свою діяльність, що не може виконуватися поспіхом.

Викладачі кафедри післядипломної освіти лікарів-ортодонтів ураховують ці рекомендації у своїй навчально-виховній роботі з лікарями-курсантами. Також на початку циклу спеціалізації розподіляємо курсантів на групи відповідно до їхніх типологічних особливостей.

Треба пам'ятати, що темперамент не є показником таланту, здібності, й обдарованість людини не залежать від нього. Темперамент не закладається з народження, а формується і розвивається в процесі життя та спілкування. І чим більше ми контактуємо з різними людьми, тим ефективніше розвивається наша комунікабельність. Вона відіграє важливу роль у подальшому соціальному житті індивіда [1]. Урахування особливостей темпераменту в навчально-виховній роботі й у праці необхідне для подальшого навчання і роботи. Кожен лікар-курсант має індивідуальні властивості темпераменту. Тому необхідно розумно використовувати позитивні й негативні особливості кожного типу темпераменту.

Список використаної літератури

1. Бурлачук Л.Ф. Исследование личности в клинической психологии / Л.Ф. Бурлачук. – К.:Вища школа,1979. – 174 с.
2. Коменский Я. А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И. Г. Педагогическое наследие / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джурицкий. – М.: Педагогика, 1989. – 416 с.
3. Косенко В.В. Психологические аспекты экстринтроверсии для задач профориентации и воспитательно-педагогического процесса / Сб. науч. работ УкрНИИ клинич. и экспер. неврологии и психиатрии. – Харьков, 1996. – С. 232–233.
4. Личностный опросник Г. Айзенка (Тест на темперамент ЕРІ. Диагностика самооценки по Айзенку. Методика определения темперамента) Pscabi.net/testy/369. test.msk.ru/psy2_test/test_ayzenka.html.
5. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / Т. І. Туркот. – К.: Кондор, 2011.– 628 с.

МІЖНАРОДНА ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЛІКАРЯ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ХІРУРГІЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ

Гоголь А.М., Панькевич А.І., Колісник І.А.

Українська медична стоматологічна академія

Узагальнено поняття «міжнародна професійна компетентність» лікаря, її компоненти. Визначено об'єктивні проблеми і перспективи їх розв'язання на шляху її формування при викладанні хірургічної стоматології.

Ключові слова: міжнародна професійна компетентність, викладання, хірургічна стоматологія.

The concept of "international professional competence" of the doctor and its constituent components are generalized. Objective problems and prospects of their solution on the way of its formation during teaching of dental dentistry are determined.

Keywords: international professional competence, teaching, surgical dentistry.

Вища освіта, дослідження й інновації відіграють вирішальну роль у підтримці соціального розвитку, економічного зростання і глобальної конкурентоспроможності. Ураховуючи бажання європейських суспільств усе більше ставати суспільствами знань, вища освіта стає істотною складовою соціально-економічного і культурного прогресу. Водночас, зростання вимог до навичок і компетентностей потребує від вищої освіти змін. Розширення доступу до вищої освіти дає можливість її закладам використовувати все більш різноманітний індивідуальний досвід. Відповідь на різноманітність і зростаючі очікування вимагає від системи вищої освіти принципових змін у її наданні. Це потребує більш студентоцентрованого підходу до навчання і викладання, включаючи гнучкі навчальні плани, визнання компетентностей, набутих поза стандартними освітніми програмами.

Вища освіта спрямована на досягнення багатьох цілей, включаючи підготовку студентів до активного громадянства, до їхньої майбутньої кар'єри (наприклад, сприяючи розвитку їхньої здатності до працевлаштування), підтримку особистого розвитку, створення доступної бази передових знань і стимулювання досліджень та інновацій.

Отже, стейкхолдери, які надають пріоритет різним цілям, можуть по-різному ставитися до якості у вищій освіті, і забезпечення якості має враховувати ці різноманітні погляди. Якість, хоч її й складно визначити, є здебільшого результатом взаємодії між викладачами, студентами і навчальним середовищем закладу. Забезпечення якості має гарантувати навчальне середовище, в якому зміст програм, навчальні можливості й ресурсне забезпечення відповідають цій меті [2].

Глобалізація світу супроводжується стійким зростанням уваги до якості й конкурентоспроможності вищої освіти. Україна визначила свій шлях у найближчому майбутньому, який нерозривно пов'язаний із міжнародним суспільством. Тому світові зміни безпосередньо торкнулись усіх ланок життєдіяльності нашого суспільства, серед яких однією з головних вважається освітня. Їх наслідком стала інтернаціоналізація вищої школи, яка зумовлена процесами міграції представників різних націй і верств населення до нових регіонів із метою кращого працевлаштування; бажанням отримати професійну підготовку, відповідну сучасним запитам; підвищенням рівня академічної мобільності студентства й академічних працівників. Потужний вплив освітнього середовища на розвиток нації забезпечується тривалим періодом перебування молоді в навчальному процесі, що дає можливість формувати і професійні, і життєві цінності.

На шляху суспільного прогресу в умовах глобалізації та інтернаціоналізації постали певні труднощі, пов'язані з національними особливостями освітньої галузі. Це спонукало більшість країн до перегляду підходів у навчанні та впровадженні компетентнісної моделі вищої освіти. Обговорення її концепції в міжнародному діалозі зближує точки зору учасників дискусії й актуалізує розширення досліджень на міжнародному рівні. Результати останніх досліджень засвідчують, що недостатній рівень готовності академічної спільноти до інтеркультурної комунікації значно обмежує можливості розвитку суспільства. Інтеркультурна компетентність необхідна фахівцям для поширення власного досвіду і поглибленого вивчення здобутків інших країн у всіх сферах професійної діяльності. Вищезазначене зумовлює потребу в модернізації професійної підготовки фахівців поза національними програмами через міжнародну співпрацю, визнання сертифікатів й оцінку набутих компетентностей.

До базових факторів, які впливають на формування міжнародної професійної компетентності (МПК) майбутніх стоматологів, на нашу думку, варто зарахувати такі: цілепокладання – досягнення МПК; компетентний науково-педагогічний склад ВНЗ; умотивована студентська аудиторія; принцип академічної мобільності з обов'язковим набуттям професійного досвіду. Аналіз науково-педагогічної літератури [3] і власний педагогічний досвід дозволяють визначити зміст поняття «міжнародна професійна компетентність» у стоматологічній галузі таким чином: це здатність до професійної діяльності стоматолога в міжнародному професійному просторі і відповідно до міжнародних фахових вимог, де здатність розглядається як інтегральна якісна характеристика, що відображає рівень фахової підготовки майбутнього стоматолога, виражений у знаннях, уміннях і компетентностях у поєднанні з особистісними якостями, що базуються на високій інтернаціональній свідомості й культурі.

Важливість конкретизації й імплементації нового поняття обґрунтовується долученням вітчизняної вищої школи до європейського освітнього простору і необхідністю розробити єдиний інструментарій для порівняння професійної компетентності випускників, незалежно від країни навчання. Для цього вчені в галузі професійної освіти вважають обов'язковим виконання таких важливих завдань: інтенсивно впроваджувати академічну мобільність; забезпечувати прозорість набуття, оцінювання та визнання компетентностей; упроваджувати «Diploma Supplement» і «EUROPASS», що уможливило порівняння навчальних результатів і обговорення подальшого ефективного розвитку професійної освіти; підвищувати якість професійної освіти через обмін досвідом і моделями підготовки для вироблення спільних підходів і критеріїв; дотримуватися принципу навчання впродовж життя і володіння ключовими компетентностями.

У наш час якість підготовки випускника медичного вишу залежить від багатьох чинників. Це професіоналізм викладачів, умови і забезпеченість навчального процесу, склад елементів у освітньому процесі, мотивація навчання, сучасні технології навчання, системи контролю знань, мотивація педагогічної праці, організація навчально-дослідницької роботи студентів як невід'ємної частини освітнього процесу, виконання індивідуальних завдань і наукових проектів з елементами досліджень, участь у модернізації навчально-лабораторної бази закладу освіти, методичного забезпечення навчального процесу [4].

Застосування компетентнісного підходу до медичної освіти викликає необхідність змін освітньої парадигми і передбачає термінологічну уніфікацію відповідно до європейських стандартів. Надзвичайно актуальною є ця проблема при викладанні хірургічної стоматології, зокрема студентам, які є іноземними громадянами. Необхідно зазначити, що перед викладачем досить часто в навчальному процесі виникає необхідність узгодження розбіжностей у термінології нозологічних форм захворювань, класифікацій і назвах хірургічного інструмента і т.ін. Особливо це стосується студентів англійської форми навчання, оскільки під час самостійної підготовки до практичних занять вони досить часто користуються авторитетними виданнями спеціальної літератури англійською мовою. Ця обставина ставить перед викладачем необхідність вивчення додатково спеціальних інформаційних ресурсів, що потребує не тільки відповідного рівня знання загальної граматики англійської мови, як вагомого словникового запасу загальноприйнятої медичної термінології, яка позначає, наприклад, типові патологічні процеси, та спеціальних стоматологічних термінів, навчанням засвоєння яких не займається жодна спеціалізована мовна школа в Україні. Тому підвищення іншомовної компетентності (як структурної компоненти міжнародної компетентності) педагогічного персоналу – це необхідна складова успішного формування міжнародної фахової компетентності в студентів при викладанні стоматологічних дисциплін. Це стосується навчання й іноземних громадян, і співвітчизників. Вважаємо, що для ефективної інтеграції в європейський освітній простір варто запозичити й імплементувати в навчальний процес кращі зразки навчальних програм та їх методичного забезпечення від провідних європейських інституцій.

Успішність реалізації концептуальних засад розвитку професійної міжнародної компетентності залежить від дотримання в процесі навчання сучасних принципів вищої освіти.

1. Принцип компетентності – створення умов для розвитку необхідних структурних елементів професійної компетентності випускника стоматологічного факультету вищого медичного навчального закладу.

2. Принцип креативності – створення умов для розвитку індивідуальної особистості майбутнього фахівця.

3. Принцип проблемності – орієнтація майбутнього фахівця на вирішення реальних фахових завдань.

4. Принцип реалізму – передбачає орієнтованість стоматологічного факультету вищого медичного навчально-го закладу на досягнення реальних фахових цілей, оволодіння необхідними для цього засобами і методами.

5. Принцип фахового саморозвитку – орієнтація майбутнього стоматолога на створення умов для стабільного задоволення власних фахових і духовних потреб у саморозвитку і самореалізації.

Для ефективності процесу формування професійної компетентності в студентів необхідно вирішити такі завдання [1]:

- забезпечити теоретичне і методологічне обґрунтування цього процесу;

- набути необхідні компетентності;

- сформувати складові: мотиваційну, ціннісну, когнітивну, соціальну, технологічну, праксеологічну, деонтологічну, саморозвивальну;

- досягти максимального розвитку професійно значимих якостей.

Отже, до концептуальних основ розвитку професійної компетентності майбутніх стоматологів належать:

- застосування сучасних наукових підходів (особистісного, діяльнісного, компетентнісного, системного, аксіологічного, синергетичного) у процесі професійної підготовки;

- установа нерозривного зв'язку наукового потенціалу вищої школи і практичної стоматології;

- модернізація педагогічного забезпечення системи стоматологічної освіти;

- поглиблення фундаментальності знань шляхом поєднання спеціальних стоматологічних із суміжними лікарськими спеціальностями;

- фінансове, матеріально-технічне і кадрове забезпечення професійної підготовки лікарів-стоматологів.

Процес формування професійної компетентності майбутніх стоматологів відповідно до вищезазначених концептуальних засад буде ефективним, якщо він удосконалюватиметься і матиме цілісний характер.

Список використаної літератури

1. Модель формування професійної компетентності майбутнього стоматолога [Електронний ресурс] / Я. А. Кульбашна, Я. П. Нагірний // *Медична освіта*. – 2014. – № 1. – С. 124-128.
2. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ "ЦС", 2015. – 32 с.
3. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі стоматології: міжнародний аспект / Я. Кульбашна // *Вища освіта України*. – 2014. – № 2. – С. 67-73.
4. Хоменко К.П. Формування професійної компетентності майбутніх лікарів / К.П. Хоменко // *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. – Додаток 1 до Вип. 36, т. II (62) : Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К.: Гнозис, 2015. – С. 321–330.

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Голованова І.А., Краснова О.І., Товстяк М.М., Плужникова Т.В., Краснов О.Г.

Українська медична стоматологічна академія

Викладено основні питання організації підготовки і викладання навчального матеріалу з основ менеджменту під час навчання фахівців, керівників та інших управлінських кадрів системи охорони здоров'я на курсах підвищення кваліфікації; визначено роль володіння керівниками медичного закладу основами менеджменту.

Ключові слова: навчальний матеріал, основи менеджменту, сфера охорони здоров'я, післядипломна освіта, курсанти.

The article outlines the main issues of organizing the preparation and teaching of educational material on the basics of management in training specialists, managers and other managerial personnel of the healthcare system in continuing education courses, and shows the role of the management of a medical institution in the basics of management.

Keywords: educational material, fundamentals of management, healthcare, postgraduate education, cadets.

Проблема підготовки і викладання навчального матеріалу давно і широко обговорюється. Логічна організація змісту навчального матеріалу сприяє чіткій фіксації навчальної інформації дидактичними засобами й усвідомленому розумінню складних професійних ситуацій, формуванню умінь приймати рішення, трансформувати знання і вміння в нові ситуації. Усе це, безперечно, значно підвищує мотивацію навчання і якість сформованих знань.

Поширеними способами впорядкування дидактичних об'єктів, що мають у своїй основі характеристики логічної структури навчального матеріалу, з'ясування логічної структури навчального процесу є моделювання, яке трактується як «засіб висвітлення структурних елементів і зв'язків між ними, пізнання закономірностей дидактичного процесу» [3], та технологізація, засобами якої реалізується переведення наукової теорії з усією притаманною їй чіткістю й обґрунтованістю в конкретні дії, спрямовані на вискоелективне вирішення визначених завдань.

Моделювання навчального матеріалу дає змогу відображати або відтворювати об'єкт дослідження, може змінювати його так, щоб вивчення цього навчального матеріалу дало нову інформацію про цей об'єкт. Виконати ці завдання можна застосуванням інтегративної моделі. Такий ракурс більшою мірою стосується компонування, чи проектування навчального змісту.

Що ж до структурування змісту навчального матеріалу, то, вочевидь, в основі його ефективності має лежати відповідна технологія.

Зрозумілим є посилений інтерес сучасних науковців до актуальних питань розробки інноваційних освітніх